

השתדלות בהלכה

פנימי – לרבני ישיבת רשב"י

סוגיית ההשתדלות בענין נישואי הילדים היא רחבה מני ים. משפחות החיות את חיי היום יום בצמצום נדרשות להוציא מאות אלפי שקלים. יש המשתדלים כבר מלידת הילד, יש העושים זאת מספר שנים לפני גיל הנישואין, ויש כאלו שאינם עושים שום השתדלות מראש, אלא סמוכים ובטוחים שהקב"ה יזמן להם את כל צרכיהם בעתו ובזמנו. הם מגיעים לפרק האיש מקדש כשאין בידם שום חסכון, ומתחייבים לסכומי עתק, מתוך בטחון ותקוה שיוכלו לעמוד בכך.

אין בכוונתנו להכריע בסוגיה עמוקה זו. אין גם כל אפשרות לקבוע מסמרות כיון שהתשובה לשאלת חובת ההשתדלות משתנה מאדם אחד לשני. יש כאלו המחשבים כל הוצאה, יש כאלו שמשתדלים באופן כללי שלא להוציא הוצאות מיותרות, ויש אנשים החיים בלי חשבון כלל.

מרבתינו שליט"א וזצוק"ל למדנו ש'בטחון' אין פירושו לסמוך על הנס. חלק מקללת אדם הראשון היא לעשות השתדלות מסויימת. ויעוין בשו"ת שבט הלוי ח"ד ת' א'.

בדורנו התחדש ענין הגמ"חים בתשלום, כשהרבנים זצוק"ל ושליט"א עודדו את הדבר. הם לא ראו בכך פגם במדת הבטחון אלא השתדלות נצרכת.

מי שהחליט להמנות על 'אוכלי המן' כפשוטו, מעדיף לחיות בלי חשבון כלל, וחש שעיסוק בנישואי הילדים מוריד לו את דרגת הבטחון, אשריו. חוברת זו אינה מיועדת עבורו.

חוברת זו מיועדת למי שמתנהל על פי דברי גדולי הדור זצוק"ל ושליט"א, ומתכנן להעזר בגמ"חים בתשלום למיניהם. עבורו מומלץ לעיין בדברים שיובאו להלן.

בראשית דברינו חשוב לציין: פשוט וברור שתרומה לגמ"חים הינה מצוה גדולה ועצומה, והיא חסד עצום שיכול כל יהודי לעשות בכספו. אין עינינו צרה באברך המעונין לתרום את כספו לגמ"ח גם אם אין מדובר בגמ"ח המשרת את עניי עירו. כל תרומה או הפקדה לגמ"ח המספק הלוואות ליהודים הזקוקים לכך היא מבורכת, ואשרי כל השותף לזה.

הנושא המדובר הוא הצגת תרומה כ'חובת ההשתדלות' וכפתרון פלא לחתן את הילדים. כך נוצר מצג שווא הגורם להורים לחשוב שתרומה לגמ"ח כזה או אחר תחתן להם את הילדים. על כך בלבד באו דברינו.

שיטת ה'גם וגם'

בשנים עברו התחלק הציבור לשני חלקים עיקריים. היו כאלו שדאגו שנים מראש לחתונת הילדים, חסכו ככל האפשר, והגיעו לזמן החתונה כשבידיהם רוב או לפחות חלק ניכר מהוצאות הנישואים. כנגדם היו את אלו שלא חסכו קודם, ומזמן החתונה החלו לקחת על עצמם חובות גדולים מאד.

הסוג הראשון התאמץ במשך שנים לחסוך, אך נהנה בסוף מפירות החסכון. הסוג השני התאמץ מאד מזמן נישואי הילדים ואילך, אך 'נהנה' במשך שנים מכך שחי בלי חשבון וללא צורך לחסוך.

בדורנו התחדש סוג שלישי של הורים, הורים שלקחו את החסרונות משני הסוגים שלעיל. המצאה חדשה זו הגיעה לעולם בעקבות פריצתם לחיינו של "גמ"חים" בתשלום. הם המציאו את שיטת ה'גם וגם', ומשכנעים אנשים רבים ככל האפשר להצטרף לשיטה: מדוע לסבול פעם אחת כשאפשר לסבול פעמיים? אצלנו תוכלו להנות מכל החסרונות – גם תשלמו כסף מדי חודש בחודשו במשך שנים, וגם תהיו בעלי חובות אדירים.

כיצד משתכנעים אברכים נבונים כה רבים בהתנהלות כלכלית כה לא נבונה?
ראשית קונים את ליבם ב'שינוי השם'...

שִׁנוּי הַשֵּׁט...

כשהלך לו ר' שמעון ברחוב הראשי, נתקף בשלט גדול שכיסה את חלון הראוה של חנות חדשה: "מהצ'צ'!! כל החנות בחינם!!"

'הכל בחינם?' - תמה ר' שמעון - 'נפלא מאד, במקום לקחת כסף מאנשים מצדיקים בעלי החנות לצעות חסד! אשרי חלקם'.

מה ומסוקרן נכנס ר' שמעון לחנות ושאל את בעל החנות: 'האם אתם באמת לא טובים תשלום?' 'מה פתאום?', ענה לו הבעלים, 'הקמנו את החנות כדי לצבור ליהודים, לא בשביל לצבות מהם תשלום!'.

הסתובב לו ר' שמעון בחנות, בחר לו את אחד המוצרים, וליתר בטחון חזר לשאול את המוכר 'האם צריך לשלם על המוצר?' 'לא!'; אמר לו המוכר, 'לא צריך לשלם, אולם צריך לצעות תרומה או הפקדה בסך שמונים שקלים. לאחר נתינת ההפקדה תקבל את המוצר בחינם'.

'הפקדה עד מתי?' - הקשה ר' שמעון.

'הפקדה ללא הצלחת לזמן'; השיב המוכר.

'טוב; חשב לצדמו ר' שמעון, 'אצל מי כדאי להפקיד אם לא אצל יהודים בעלי חסד כאלו'. הוא הוציא מכיסו שטר של מאה שקלים וביקש מהמוכר עודף.

'עודף?!'; תמה המוכר, 'הרי בכלל לא שילמת? אצלנו החנות לא מחזירים עודף אלא נותנים מצנק. הא לך מצנק של עשרים שקלים...'

*'כמה נהדר!'; חשב לצמוח ר' שמעון בצאתו מאפצ'ל החסד
המכונה 'חנות', 'זכיתי בשלוש זכויות: א- קיבלתי אוצר בחינת.
ב- זכיתי לתרום לאנשים כל כך נחמדים. ג- קיבלתי מצנקה!'*

אפשר לצחוק על ר' שמעון, ויחד עם זאת לצחוק על המוני אנשים המשתכנעים מ'שינוי השם'.

למען הסדר טוב, נבהיר כמה מושגים בסיסיים:

תשלום חודשי על ההלוואה אינו תרומה ולא הפקדה, קוראים לזה **'ריבית'**! אמנם מבחינה הלכתית מדובר במקרה זה בריבית מותרת, אך העובדה שמשלמים את הריבית שנים לפני קבלת ההלוואה ולא אחריה אינה משנה את הגדרתה.

החזרת חלק מכספי הריבית (בסוף תקופת החוזרים...) אינה 'מענק'. לכל היותר מדובר ב**עודף** על הסכום הגדול ששילמתם.

הגמ"חים לא **נותנים** לנו כסף, הם **מלויים** לנו אותו תמורת תשלום, בדיוק כמו בנקים למשכנתאות שאינם מכנים את עצמם 'גמ"ח'.

המצטפה

כשאני ר' שמעון לצאת לשמחת אירוסים בתו, בטרם יצא
מהבית, הזכירה לו רצייתו – 'לא שכחת משהו? אנחנו צריכים
לאת משהו לשדכן...!'

'בואיני!', הכריז ר' שמעון, 'מאיץ לו, הוא עשה עבודה טובה'.
הלך ר' שמעון למזירת הניירות של בתו, נהר שם כמה זמן,
ולאחר כמה דקות התרומם בתרועת נצחון כשבידו מצטפה
בצבצ קרט צדין, מצוטרת בפס זהה דקיק. 'הנה, יש לנו מה
להביא לשדכן!'

'מצוין!', השיבה רצייתו, 'האם נראה לך שזה מספיק?'

'נראה לך?', תמה ר' שמעון, 'צריך לכתוב מכתב תודה
מראש! יש לו ר' שמעון וכתב מכתב תודה מצומק לבו, חתם
בברכות מכל אב, והכניס למצטפה!'

'ומה עם הציקר?', נדנדה לו הצלזל כנאדו.

'לא שכחתי!', אצר בה ר' שמעון, והוציא מכיסו סרט כחלחל,
הדביק על המצטפה. 'צכשו הכל מסודר!'

איננו יודעים מה היתה תאובת השדכן כשקיבל את המצטפה,
ברור לנו דבר אחד: לו היתה הפעם האחרונה שהוא מציץ
שידוק למשפחתו של ר' שמעון...

הגמ"חים בתשלום מאפשרים הלוואות גדולות יחסית לגמ"חים אחרים, בפריסה נוחה יחסית לגמ"חים אחרים, אך הם לא מסייעים מאומה בבעיה העיקרית: איך מחזירים את ההלוואה? בדיוק כמו ר' שמעון, הם נותנים מעטפה יפה, קישוט למעטפה, אך לא נותנים כל מענה לשאלה המרכזית: כסף מנלן?

משום מה חשים המפקידים בגמ"חים בתשלום, כי בהגיע עת דודים הם "יקבלו" כסף מהגמ"ח. ובכן – הם לא מקבלים כלום!

מבחינה כלכלית, לקיחת הלוואה בתשלום מגמ"ח היא בדיוק כמו לקיחת משכנתא מהבנק. בהבדל אחד מרכזי: בניגוד לבנק המאפשר פריסה של 25-30 שנים, דבר המאפשר החזרים בסכום הגיוני, גמ"ח יכול לפרוס את התשלומים למספר קטן יותר של שנים, כך שהחזר החודשי מגיע לסכום של אלפי שקלים עבור כל ילד. הריבית בגמ"חים בתשלום היא אמנם קטנה יותר, אך הקושי בהחזר הוא עצום.

איננו מתכוונים להכחיש את תועלתם של הגמ"חים הקיימים השונים, אשר מהווים קרש הצלה ו"עזרה ראשונה" למצוקה הגדולה, ובודאי יש בהם תועלת גדולה להורים. אין מקום להשוות בין מי שהצטרף לאחד הגמ"חים לבין מי שלא עשה כלום. לראשון יש אפשרות נוחה לנטילת הלוואה שלא קיימת אצל השני. עבור ילד אחד או שניים זה אכן סיוע של ממש.

אך שנים של נסיון עם רבני הכולל יצרו את הצורך לייצר תכנית אלטרנטיבית שתהווה פתרון מעשי נבון ומושכל.

בחוברת זו נציע בפני רבני הכולל שליט"א פתרון זה, פתרון אשר יש בו מעלות יחד עם סיכונים, אך התועלת הטמונה בו עשויה להיות גדולה עד מאד. אין אנו ממליצים ולא קובעים דבר, את ההחלטה נשאיר לאברכים עצמם. באנו בזאת רק להציע את הדברים, והבוחר יבחר.

אין מדובר בפתרון קסם, אלא דרך חדשה לאנשים המבקשים לקיים את חובת ההשתדלות עבור ילדיהם. על פי כל הפרמטרים הנראים לעינינו בשר מדובר במיזם שיביא תועלת מרובה, על אף שחשוב להבהיר שאיננו לוקחים אחריות ואיננו מבטיחים שזו אכן הדרך הטובה ביותר. ההחלטה הינה באחריותו הבלעדית של כל אחד.

רואים את הנולד

התוכנית המוצגת בזאת נועדה לספק פתרון לטווח ארוך לילדים הצעירים שנולדו זה לא מכבר.

במקום להתמודד עם הלוואות והחזרים בהגיע הילד לגיל הנישואין, אנו מבצעים שינוי קטן אך מהותי: אנו מקדימים את מועד קבלת הלוואה לשלב מוקדם יותר – עשרים שנה קודם לכן, כאשר הלוואה תוחזר בחמישים תשלומים אשר יסתיימו בזמן שהילד יהיה כבן ארבע.

לכאורה מדובר בשינוי קטן, אך בשורה התחתונה ההבדל הוא שמים וארץ. נניח לצורך הענין שהורה צריך מאה עשרים וחמש אלף שקלים כדי שיהיה לו 'עם מה לגשת' לחתונה. במצב הקיים יצטרך עבור זה החזר של 1250 שקלים בחודש (במקרה הטוב של פריסה נוחה למאה תשלומים). לפי התוכנית המוצעת הוא יגיע לאותו סכום על ידי הלוואה בסכום פשוט של 25,000 אלף שקלים שפרעונה יסתיים שנים רבות קודם החתונה.

כספי הלוואה לא יישמרו בחשבון הבנק של ההורה אלא יושקעו ישירות עם הולדת הילד בקופת גמל להשקעה בחברת הביטוח 'הראל' במסלול השקעה מניב תשואה נאה, ובעזרת ה' יעשו פירות. כך, בעזרת הפלא המכונה 'רבית דרבית', בהגיע הילד לחתונתו ימתין עבורו סכום ממוצע (מוערך) של כמאה עשרים וחמש אלף שקלים (לאחר ניכוי מס ודמי ניהול).

סכום זה לא יהיה הלוואה שאותה יש לפרוע, אלא כסף מזומן שיעמוד לרשות ההורים.

על ידי הקדמת הלוואה לשנים הראשונות של הילד ההורה ישלם כמאה אלף פחות עבור אותו סכום בדיוק, כשהזמן שבו יחזיר את הלוואה יהיה בשנים הראשונות של הילד, שבהן הוצאות המשפחה קטנות יותר, ולא מאוחר יותר כאשר ההוצאות גדולות הרבה יותר. זהו ההבדל העצום בין חסכון מראש להלוואה ברגע האחרון.

יתרון נוסף הטמון בתכנית, הוא האפשרות, במהלך עשרים השנים שקודם החתונה, ליטול הלוואה מחברת הביטוח בסכום של חלק מההון שנצבר. הלוואה זו תינתן ברבית נמוכה במיוחד, בזמן שההון נשמר בקופה וממשיך לגדול.

בנוסף, בכדי לנצל את הכספים המיועדים להוצאות החתונה בצורה מיטבית, קבלת ההלוואה מותנית בהעברת כספי החסכון של 'חסכון לכל ילד' למסלול המומלץ על ידי יועצי ההשקעות – מסלול בסיכון מוגבר (כשבטווח הארוך ה'סיכון' יורד משמעותית), כשיחד עם זאת נדרשת הכפלת ההפקדה החודשית (סכום ההכפלה אינו יורד מחשבון הבנק אלא מקוזז מקיצבת הילדים החודשית). באופן זה היתרה הצפויה בחסכון לכל ילד עשויה לעמוד על כשמונים וחמשה אלף שקלים.

לצורך הענין עשינו חישוב בהנחת תשואה של 10.5% (יכול להיות פחות, אך בשנים האחרונות זה הרבה יותר) יעמדו לרשות ההורה בהגיע הילד לגיל עשרים, כ-209 אלף שקלים לאחר קיזוז מיסים ודמי ניהול, כשכל שנה נוספת מגדילה את הסכום באופן הולך וגדל (בתקוה שהילד ינשא הרבה לפני שיהפוך למליונר...)

מסלול נוסף אפשרי, הוא קבלת הלוואה בסך חמישים אלף שקלים, שתביא בס"ה לסכום של קרוב לארבע מאות אלף שקלים בזמן החתונה.

מטרת התוכנית היא להנגיש לצבור האברכים תוכניות חסכון לטווח ארוך, אשר נמצאות בסטטיסטיקה של תשואה גבוהה בתנאים מעולים.

נקודת המוצא היא שככל וסכום ההשקעה הראשוני גדול יותר, כך גדל משמעותית סכום החסכון הסופי הצפוי על ידי אפקט הרבית דרבית. הדבר יוצר יתרון משמעותי למשקיע שהשקיע סכום כסף משמעותי מיד עם תחילת ההשקעה, על פני משקיע שהשקיע את אותו הסכום, אך לא מיד בפתחת התוכנית אלא בפריסה בתשלומים חודשיים.

כדי לאפשר חסכון מיטבי ותשואה מקסימלית, תינתן אפשרות לקבל הלוואה מהגמ"ח שע"י כולל רשב"י בפריסה רחבה. הכספים יופקדו על ידי מקבל ההלוואה, שיפעל ישירות מול הסוכן של חברת הביטוח, ויופקדו במסלול מחקה מדד S&P שממוצע תשואתו השנתית עומד על 10.5%.

דוגמה להמחשה:

השקעה בסך 25,000 מיד עם הולדת הילד תעמיד בעז"ה לרשות ההורה בהגיע הילד לגיל 20 סך ממוצע צפוי של כ-124,000 שקלים (לאחר ניכויים). במידה והיה משקיע את אותו סכום באמצעות פריסה של 100 שקלים לחודש למשך 21 שנה, היה עומד לרשותו בסוף התקופה סכום של כ-72,000 שקלים בלבד. הפער העצום נובע מכך שבמקרה הראשון הכספים הושקעו 'במכה אחת', בעוד שבמקרה השני ההשקעה נפרסה למשך שנים.

התוכנית במספרים:

50,000	25,000	סכום ההלואה
50	50	מספר תשלומים
1000	500	החזר חודשי
57	57	תוספת הפקדה חודשית לחסכון לכל ילד
62,312	37,312	סך הכל השקעה מצד ההורים
248,804	124,402	יתרה צפויה בגיל 20 (עפ"י נתוני העבר) לאחר ניכוי מס ודמי ניהול
84,696	84,696	יתרה צפויה מחסכון לכל ילד
333,500	209,098	סך הכל הון עצמי בגיל 20
394,503	248,279	סך הכל הון עצמי בגיל 22

הערה חשובה: המספרים הם הערכה בלבד המותאמים לתשואה צפויה של 10.5 על פי ממוצע התשואה של מסלול S&P במהלך השנים. התשואה עלולה להיות נמוכה יותר. אך נציין שבשנים האחרונות הממוצע הוא 14 אחוזים.

סיכום היתרונות העצומים הטמונים בתוכנית המוצעת:

1. במקום לשלם בהחזרים עצומים, או במשכנתא לשלם יותר ממה שיקבלו, ישלמו ההורים הרבה פחות ממה שיקבלו כשההחזרים סבירים.
2. במקום לשלם החל מזמן הנישואים ואילך, תקופה שבה ההוצאות גדולות, הם יסיימו לשלם כשהילד בן 4, כשמצאו ואילך הסכום ימשיך לגדול עוד ועוד, וימתין להם בזמן החתונה.
3. הכסף כולו שייך להורים, לא לילד. הם המורשים היחידים לפדיון ומשיכת הכספים.
4. במהלך השנים שעד החתונה, ישנה אפשרות לקבלת הלוואה כנגד חלק מהסכום. ההלוואה תינתן ע"י חברת הביטוח בקלות ובמהירות, ללא ערבים וללא שעבודים, ברבית מהנמוכות ביותר הקיימות בשוק.
5. הפריסה לחמישים תשלומים גורמת לכך שאין עומס תשלומים על מספר ילדים.

אין באמור משום ייעוץ פנייוני ו/או שיווק השקעה כלשהיא, ואין בו משום תחליף לשירותים המתחשבים בצרכים של כל אדם.

נספח – הבהרת המושגים

לצורך הבהרת המושגים השונים המוזכרים בחוברת, צירפנו כאן הסברים שנלקחו מחוברת 'תשואות – משיאים בכבוד'

אפקט 'ריבית דריבית'

בכדי להבין איך באמת סכום קטן של 25,000 יכול להכפיל ולשלוש עצמו עד לסכומים גדולים כ"כ של 124,000, חשוב להכיר את סודו ופלאו של שוק ההון (בו אנו מושקעים בלאו הכי בתוכניות כדוגמת פנסייה, חיסכון לכל ילד, קרנות השתלמות וקופות גמל).

ובכן, סודו ופלאו של שוק ההון נעוץ בצמד המילים 'ריבית דריבית'. פירושו: ריבית על הריבית שנצברה. למשל אם לקחתם הלוואה של 1000 שקלים בריבית של 10%, בשנה הראשונה, בנוסף ל 1000 שקלים, תהיו חייבים לבנק גם ריבית של 100 שקלים שהם 10% מ-1000. בהנחה ועדיין לא החזרתם את ההלוואה ולא שילמתם את אותה ריבית – אתם למעשה חייבים לבנק 1100 ש"ח, ולכן בשנה השניה תהיו חייבים ריבית של 110 שקלים, שהם 10% מ-1100 ש"ח.

שימו לב שבשנה הראשונה הריבית שנצברה היא 100 שקלים, ובשנה השניה הריבית שנצברה עומדת כבר על 110 שקלים. ההבדל הזה של 10 ש"ח בין השנה הראשונה לשנה השניה הוא בגלל הריבית דריבית. עשרת האחוזים בשנה השניה חלים על סכום של 1,100 ולא רק על סכום של 1,000 כמו בשנה הראשונה. מכאן השם 'ריבית דריבית', כלומר ריבית על הריבית. בשנה השניה נצברת ריבית גם על הריבית שנצברה בשנה הראשונה.

העיקרון הזה עובד בדיוק באותה נוסחה, גם בהשקעות: 'תשואה' ו'ריבית' הם אותו הדבר בדיוק, אלא שנהוג להגיד 'ריבית' כאשר מתייחסים להלוואה, ו'תשואה' כאשר מדברים על השקעות. אם למשל השקעתם סכום של 1000 ₪ בתשואה של עשרה אחוזים, אזי בשנה הראשונה תרוויחו סכום של 100 ₪, ובשנה השניה כבר תרוויחו סכום של 110 ₪.

שימו לב, בזכות העיקרון הזה, השקעה של 100,000 שקלים, עם תשואה שנתית של עשרה אחוזים, תהפוך אחרי 10 שנים לסכום של 259,374 ש"ח.

ואחרי 20 שנה ל 672,750 ₪. אחרי 40 שנה אותם 100,000 שקלים יהפכו לסכום דמיוני של 4,525,926!

ואם התשואה היא 15% , אז 100,000 ש"ח לאחר 40 שנה יגדלו לסכום של 26,786,355!

כמובן כל זה ללא ניכוי דמי ניהול ומיסוי.

בתוכנית המדובר אין מדובר כמובן ב'רבית' כלל. הכספים מושקעים במסלול כשר למהדרין ואינם מהווים הלוואה לאף גורם. הביטוי המתאים יותר הוא 'תשואה דתשואה'.

בטבלה המצוייב ניתן לראות כיצד פועלת הרבית דרבית במהלך השנים. בדוגמה זו הופקדו 1000 שקלים וניתנת עליהם רבית קבועה של 10% :

שנה	קרן	רווח	סך הכל
1	1000	100	1100
5	1000	610	1610
10	1000	1593	2593
15	1000	3177	4177
20	1000	5727	6727
25	1000	9834	10834
30	1000	16449	17449
35	1000	27102	28102
40	1000	44259	45259

לבחור את המסלול הנכון

החילוק המצטבר בין מסלולים עם הפרשי ריבית 'זוטרים', הינו עצום.

בכדי להמחיש זאת בצורה הנוגעת לכל אחד מאתנו, נדגים זאת בדוגמא שכוחה מאד מקרן הפנסיה שעומדת לרשותו של כל שכיר.

ניקח, לדוגמא, שני שכירים, שניהם שכרם עומד על 10,000 ₪ בחודש. אחוזי ההפרשה לפנסיה שלהם אף הם זהים ועומדים על 18.5% כמחויב בחוק. כעת, בעוד שהראשון השקיע את כספו במסלול המניב תשואה שנתית של 10%, הרי שחבירו בחר להשקיע את כספו במסלול המניב רק 6% תשואה שנתית. על פניו, ההבדל ביניהם עומד על 4% בס"ה.

בסך הכל? ממש לא.

החילוק בקצבה החודשית שכל אחד מהם יקבל בשנות הפנסיה שלו, הוא אדיר: בעוד מסלול של 10% תשואה יניב קצבה חודשית של 84,057 !!!, המסלול של 6% תשואה יניב קצבה חודשית של 24,375 ₪ בלבד, פחות משליש מהראשון!

כעת תבינו ותסכימו היטב עם העיקרון שטבע המלומד היהודי הנודע אלברט אינשטיין: "ריבית דריבית הוא הפלא השמיני בתבל. מי שמבין זאת, מרוויח. מי שלא – משלם".

מה הוא s&p500?

קעת הגיע הזמן לערוך היכרות עם המדד שנשמע עליו רבות : s&p500.

בראש, חשוב להדגיש : שימו לב! ההשקעה בה יופקדו הכספים אינה 'השקעה אקטיבית' - השקעה בה המשקיע הבודד בוחר את ההשקעות המרכיבות את תיק ההשקעות שלו, ואת החשיפה עליהן, בהתבסס על ניתוח ומחקר מקדימים, וכן תחזוקה שוטפת של תמהיל ההשקעות באמצעות קנייה ומכירה של ניירות ערך. השקעות מסוג זה דורשות התמקצעות, למידה רבה, הקדשת זמן רב, הבנה, יעוץ וניסיון, והיא אף רוויית סיכונים גדולים. בודאי שאין הדבר מתאים לאברכים השקועים באהלה של תורה.

השקעת הכספים נעשית ב'השקעה פאסיבית', גישת השקעות שצברה תאוצה בעשורים האחרונים. גישה זו אינה דורשת ניהול שוטף, והרעיון שלה הוא : במקום לנסות לבחור באופן עצמאי את הרכב תיק ההשקעות, ההשקעה מתבצעת באמצעות רכישת תעודות סל או מוצרים פיננסיים שעוקבים אחר מדדי שוק מגוונים (סל של עשרות, מאות או אלפי מניות). בהשקעה פאסיבית הביצועים של תיק ההשקעות זהים כמעט לגמרי לביצועי תשואות השוק של מדד המניות הנבחר.

כמו כן נבהיר : החברה המנהלת את ההשקעות אינה חברה קיקיונית או חברה מזדמנת. החברה שנבחרה לניהול תיקי ההשקעות הינה חברת 'הראל', מהחברות המובילות והמבוססות במשק ומפוקחות תחת רגולציה אדוקה. לאחר מו"מ להשגת מקסום תנאים מיטביים, הצלחנו להגיע לסיכום עם חברת עילית פיננסיים, שהיא תהיה הסוכנות שלנו מול הראל, לדמי ניהול זולים יותר מכל מקום אחר – 0.5 אחוז.

המסלול שנבחר להשקעה (פאסיבית), לאחר יעוץ מקצועי, כמובן, הוא מסלול מחקה מדד S&P500 [המדד עצמו אינו מניה כי אם רשימה של חברות. החשיפה בתיק ההשקעות למדד – S&P500 נעשית על ידי רכישת קרנות מחקות מדד, אשר עוקבת אחרי ביצועי המדד, ומכאן שמה].

הבחירה במדד כמסלול המתאים ביותר להשקעה נובעת מהסיבות הבאות :

ראשית, היסטוריית הביצועים המרשימה שלו. במהלך שישים השנים האחרונות, התשואה השנתית הממוצעת של מדד S&P 500 עמדה על 10.5%, לפני התאמה לשיעור האינפלציה [עם זאת, זה כמובן לא אומר שזו התשואה השנתית שמובטחת לכם אם תשקיעו באחד המכשירים המחקים על מדד זה.

למעשה, את שנת 2008 מדד S&P 500 סיים עם קריסה שנתית של 37%. המדד איבד עוד 26% מערכו במהלך שנת 2009. אם כי בהשקעה לטווח ארוך, בחלוף המשבר, המדד תיקן את עצמו חזרה. מכך אף ניתן ללמוד שהשקעה במדד מתאימה בעיקר למשקיעים לטווח ארוך, שיודעים ומבינים כי צפויה תנודתיות במהלך הדרך].

זאת ועוד, מעלה נוספת של מדד זה הוא רמת הסיכון הנמוכה שבו (שוב, בהשקעה לטווח ארוך). במדד נכללות 500 החברות הגדולות ביותר במונחי שווי שוק שנסחרות בשוק ההון האמריקאי מסקטורים רבים, בהם טכנולוגיה, IT, אנרגיה, בריאות, תעשייה, פיננסים, שירותים ממשלתיים ועוד, והן אחראיות לכ 80%- מהשווי הכולל של שוק המניות האמריקאי.

הקריטריונים העיקריים שבהם חייבות לעמוד כל החברות במדד S&P 500 הם: שווי שוק של לפחות 8.2 מיליארד דולר. בסיס הפעילות של החברה הוא בארה"ב. החברה מציעה מניות לציבור, כשווי כל מניה מעל 1 דולר. החברה רשומה למסחר בבורסת ארה"ב. הצגת רווחיות רציפה בארבעת הרבעונים האחרונים. הגשת דוח כספי שנתי. עמידה בקריטריונים הללו מבטיחה שהחברות הכלולות במדד יהיו הגדולות והיציבות בארה"ב. רשימת החברות במדד מתעדכנת, מדי רבעון.

למעשה, על אף שהחברות הכלולות במדד נסחרות בשוק ההון האמריקאי, הן משמשות כאינדיקטור גלובלי למצב הכלכלי הכלל עולמי, שכן פעילות חברות אלו ומוצריהם פרוסות על כל פני הגלובוס היותו של המדד עוקב אחר ענפים רבים במשק, מאפשרת לו לשמור יחסית על יציבות, שכן בד"כ כשענף אחד חווה ירידה, מנגד ענף אחר חווה עליה. לדוגמא, בתקופות בהם הכלכלה מושפעת לרעה ממלחמה, מנגד ערכן של חברות יצור הנשק עולות – כפי שאנו רואים בימים אלו שבהם ערכן של חברות הנשק מזנק. או למשל מלחמת רוסיה אוקראינה שעדיין בעיצומה, פחות השפיעה על המדד שכן מחירי הנפט זינקו פלאים. כך גם בתקופה בריאותית מאתגרת כמו בשנת הקורונה, חברות התרופות מזנקות כלפי מעלה (פיזר למשל).

ועדיין חשוב להדגיש ברורות: למרות נתוני ההיסטוריה על הממוצע המרשים, עדיין יתכנו הבדלים ניכרים בין המשקיעים. הדבר תלוי בתקופת הכניסה להשקעה ובתקופת המשיכה. לפי הנתונים ההיסטוריים, גם השקעות שלאחר 20 שנה עמדו על אחוזי תשואה נמוכה. אך במידה וההשקעה לא נמשכה והמשיכה להיות מושקעת באותו מסלול, לאחר כמה שנים בודדות המדד תיקן עצמו.

מבדיקה שערכנו נמצא, שעבור השקעה של 30,000 ₪ לטווח של רק 20 שנה, התשואה הכי נמוכה במדד S&P500 עמדה על 63,280. מנגד, התשואה הכי גבוהה בטווח השקעה דומה (מתאריך 30/4/2000 עד לתאריך 30/4/2020) עמדה על לא פחות מ 385,234 לאחר ניכוי אינפלציה וקיצוץ שער הדולר!

הגדלת החסכון הצפוי בתכנית 'חסכון לכל ילד'

אחת מדרישות הבסיס של המיזם היא להצמיד לחיסכון גם את 'חסכון לכל ילד' הממשלתי. מדוע?

ובכן, המיזם, מטבעו, מבקש להוביל למיצוי מקסימלי ומיטבי של הכספים שבתוכנית חיסכון לכל ילד, כך שגם מקרן זו בעז"ה יעמוד לרשות ההורים סכום מכובד בעת נישואי ילדיהם. הכפלת סכום ההפקדה החודשית (שאינה יורדת בפועל מחשבון הבנק, אלא מתקזזת מקצבת הילדים החודשית) חשובה מאד בכדי להביא לצבירה נאה. באופן כללי השקעה בתוכנית חיסכון לכל ילד משתלמת יותר מתוכניות השקעה אחרות, מכיוון שהמדינה משלמת את דמי הניהול.

הפערים בין המסלולים השונים בחיסכון לכל ילד משמעותיים מאד. בכדי להסביר את החשיבות שבדבר נמחיש זאת: הורה שבחר עבור החיסכון לכל ילד במסלול בסיכון מוגבר המביא תשואה שנתית ממוצעת של 10%, ובנוסף בחר להכפיל את סכום ההפקדה החודשית, אזי בגיל 21 יעמוד סך הצבירה בחיסכון על סך : 88,215 ₪.

מנגד, הורה שבחר עבור החיסכון לכל ילד במסלול בסיכון נמוך המביא תשואה ממוצעת של 5% תשואה שנתית, ובנוסף הוא לא הכפיל את סכום ההפקדה החודשית, הרי שבגיל 21 יעמוד סך הצבירה בחיסכון לאחר ניכוי מס רק על סך : 23,532 ₪.

משכך, הוחלט שקבלת ההלוואה מהמיזם להפקדה בפוליסה, מותנת בהעברת תוכנית חיסכון לכל ילד למסלול 'הלכה – בסיכון מוגבר לטווח ארוך', והכפלת סכום ההפקדה החודשית לחיסכון לכל ילד (המתקזזת מקצבת הילדים החודשית).

ניהול סיכונים

כל השקעה, ובפרט בשוק ההון מלווה בחשש מהאי ודאות ומהסיכונים הכרוכים בהשקעה, זאת מעצם העובדה שאנו עוסקים בהשקעה בשוק ההון. התעלמות מהסיכונים הקיימים אינה דרך נכונה: יש לקחת אותם בחשבון כל עוד הם עומדים בגדר ההשתדלות המוטלת עלינו.

בעת חישוב הסיכונים שומה עלינו לדעת כי הצפי לתשואות מסוימות, מתבסס על סטטיסטיקה והסתמכות על נתוני העבר, והשערות מה יהיה בעתיד. סטטיסטיקת התשואות בנויה על הנחות בסיס שהעתיד יהיה כמו העבר, שתהיה בורסה ויהיו חברות בע"מ שישחררו בה ואז אכן יעלו התשואות.

מלבד הסיכונים אותם אנו מכירים, כדוגמת ירידה בשווי מניות וחברות בעקבות סיבות שונות, חלקן מצויות יותר וחלקם פחות, יש לקחת אף בחשבון שקיימים גם סיכונים שאינם מוכרים לנו. זה שסיכונים אלו אינם מוכרים לנו, לא אומר שהם אינם קיימים. יתכן ואנו איננו מודעים להם, אך בהחלט יתכן שמפעם לפעם הם יופיעו ויפתיעו את המערכות הבלתי מוכנות יתירה מזאת: גם מקרי קיצון יכולים לקרות.

האם מישוהו ערב לכך שארצות הברית תמשיך לכהן כמעצמה כלכלית? האם הבורסה תמשיך להתקיים? האם מוסד החברות ימשיך להתקיים? האם זכות הקניין תמשיך להתקיים? האם הקפיטליזם ימשיך להתקיים? לכל השאלות הללו יכולה להגיע תשובה שלילית, שתביא בהכרח למסקנה שונה.

האימפריות הרומאיות והיווניות בזמנם גם היו נראות כנצחיות, אבל כידוע לכולנו הם נחלת העבר. אז מי יודע, אולי גם האימפריות הכלכלית של העולם המודרני יחלפו מן העולם?

שינויים מעין אלו אינם נלקחים כלל בתחשיב הסטטיסטיקה של התשואות.

משכך במכלול השיקולים, בהחלט יש לתת את הדעת שקיימים גם סיכונים בלתי מוכרים, בדיוק כמו הסיכונים המוכרים יותר.

כמובן שאין זה אומר שבגלל שסיכונים אלו קיימים גם אם אינם מוכרים לנו, עלינו לנקוט בכלל של 'שב ואל תעשה עדיף'. שהרי למעשה כל החלטה בכל תחום בחיים היא בבחינה של ניהול סיכונים, רק שיש לקבלה בשיקול דעת ככון ונדרש.

יתירה מכך גם בחירה לא להשקיע, היא סיכון. כנגד הסיכון שיש בהשקעה, עומד הסיכון הגדול יותר של אי השקעה. כי להגיע לשלב נישואי הילדים בלי אפשרות לחתן אותם, זהו גם סיכון. כשאדם בוחר בשב ואל תעשה ואינו משקיע מתוך עצלות, פחד וכדומה, הוא למעשה בוחר בסיכון שהוא יגיע לנישואי הילדים בלי יכולת פיננסית לחתן אותם.

זאת ועוד, כאשר אדם שומר שקלים ונמנע מלהשקיע, הוא משקיע בעתיד השקל, ולמעשה משקיע בסיכון הכי גבוה. כי מדיניות הממשלה ומדיניות בנק ישראל לעודד צמיחה, זהו דבר שבוודאות יגרום לאינפלציה שתשחק את ערך השקל.

בסופו של דבר, כיהודים מאמינים אנו מצווים לקיים את חובת ההשתדלות, ולקל גומר עלי, בתפילה שה' יצליח דרכנו וינחנו בדרך ישר.

שו"ת

שאלה: מהיכן יהיו לי 500 שקלים להחזיר בכל חודש במשך ארבע שנים?

תשובה: מהיכן יהיו לך אלפי שקלים להחזיר במשך שנים רבות כשתגיע לנישואי הילדים? הרי עם השנים וריבוי בני המשפחה בעז"ה ההוצאות רק תגדלנה. אולי גם ההכנסות, אך כלל נקוט הוא בידינו שאין ספק מוציא מידי ודאי: ההוצאות בודאי יגדלו, ההכנסות – אולי. אם אפשר לבטוח בבו"ת שיתן מאות שקלים במשך 20 שנה קודם הנישואין (הפקדה/תרומה לגמ"ח זה או אחר), ואלפי שקלים מידי חודש לאחר מכן כהחזר ההלוואה, אפשר גם לבטוח בבו"ת שיתן 500 שקלים למשך ארבע שנים.

העובדה שהתשלום יסתיים לאחר כארבע שנים, מאפשרת להכניס לתוכנית את כל הילדים, כיון שמשלמים בדרך הטבע לכל היותר על כ-3 ילדים בבת אחת. התשלום נעשה בשנים המוקדמות, כשההוצאות קטנות יותר והאפשרויות גדולות יותר. (אברכים צעירים שאינם מכירים את סדר גודל ההוצאות בעוד עשרים שנים, מוזמנים לשאול את המבוגרים יותר ולקבל מושגים...).

שאלה: אני בוטח בקב"ה שיזמין לי משמים את כל צרכי. מדוע אני צריך להטריד את ראשי בכך, הרי זה מוטל על הקב"ה?

תשובה: אתה צודק! הקב"ה דואג לך ולילדיך, ולכן הוא שלח לך משמים את התוכנית המוצעת בזאת.

מכל הבחינות האפשריות, הן מבחינת ההלוואה הנוחה, הן מבחינת דמי הניהול הזולים, והן מבחינת הניהול המקצועי, מדובר בתוכנית הטובה ביותר הקיימת, יותר מכל מיזם אחר הקיים כיום.

חשוב לציין עוד, כי בעוד סוגים אחרים של השתדלות, כגון בניית יחידה להשכרה וכדו', כרוכה בטירדות רבות, כאן אין שום טירדה כלל. אדרבה, המלצת המומחים בכל הנוגע להשקעה לטווח ארוך היא לא להתעניין כלל, שכן למרות העליה הצפויה בסוף התקופה, יהיו בודאי חודשים של ירידה שעלולים לגרום לדאגות מיותרות, שכן לאחר כל ירידה מגיעה עליה גדולה יותר.

זו ההשתדלות המתאימה ביותר למי שרוצה להיות שקוע בלימוד מבלי להתעסק בעניני העולם הזה.

שאלה: מתי יהיה אפשר להוציא את הכסף?

תשובה: קופת הגמל שבה יושקעו הכספים תהיה בשליטה מוחלטת של המפקיד. יהיה ביכולתו להוציא בכל עת. אנו כמובן ממליצים שלא לחשוב כלל על האפשרות הזאת, ולשמור אותה אך ורק למקרים של פקוח נפש וכדו'. נסיון העבר הוכיח: כמעט כל מי שהוציא לפני הזמן הצטער על כך.

למעשה אפשר להשאיר את הכסף גם לאחר חתונת הילדים, כדי לצבור הון גדול יותר, ובעתיד לרכוש דירה.

שאלה: מה הקשר לחסכון לכל ילד? מדוע אתם מתנים אחד בשני?

תשובה: מטרת המיזם היא לסייע לאברכים לחתן את ילדיהם. הסיוע, יחד עם ההלוואה המיוחדת, נועדו לעזור לכל מי שרוצה לעזור לעצמו. כדי להוכיח רצינות, אנו מתנים את הדבר – בבחינת 'כופין על מדת חלם...' – בהוכחת רצינות של ההורים על ידי הגדלת החסכון לכל ילד, באופן שיביא להון עצמי שיאפשר חתונה ברוגע.

שאלה: מי יטפל לנו בכסף?

תשובה: קודם כל נבחר בצורה ברורה מי לא יטפל בכסף: אנחנו. כל אברך יפעל ישירות מול החברה באמצעות הסוכן. תפקיד הסוכן הוא אך ורק לתווך בין האברכים לחברה, ושאר ההתנהלות תיעשה מול החברה, כשהסוכן יסייע בכל הנדרש.

החברה תשלח לכל מפקיד דיווחים שוטפים על מצב ההשקעה. כאמור לעיל, אין צורך לעקוב בקביעות אחר הדיווחים, עדיף להיות שקוע בלימוד בזמן הזה...

שאלה: האם אפשר להפקיד מכספי מעשר?

תשובה: שאלנו את הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, והשיב לנו 'ודאי שניתן לעשות זאת מכספי מעשר'.